

збільшення витрат часу та ресурсів, а також ризик втрат насіння під час скошування у валки та підбору.

Аналіз отриманих даних показав, що однофазний спосіб збирання забезпечив статистично достовірно вищу врожайність насіння квасолі порівняно з двофазним. Що характерно для всіх досліджуваних сортів. Зокрема, сорт 'Ассоль' продемонстрував найвищу врожайність при однофазному збиранні (1,72 т/га в середньому за два роки), тоді як сорт 'Панна' показав найнижчу врожайність при обох способах збирання (на рівні, або менше 1,50 т/га).

Результати визначення часток впливу підтверджують суттєвість впливу умов року вирощування (26,7%), способу збирання (24,5%) та сортових особливостей (22,3%) на врожайність насіння квасолі. Також встановлено значну взаємодію факторів, а саме: умови вирощування та сорт (12,4%), спосіб збирання та сортові особливості (10,2%). Менш вагомою була взаємодія між умовами року та способом збирання (5,5%). Отже, спосіб збирання є важливим фактором, що впли-

ває на врожайність насіння квасолі, поряд з умовами року та сортовими особливостями.

Крім того, однофазний спосіб збирання забезпечив вищу чистоту насіння (95,0–95,3%) порівняно з двофазним способом (92,6–92,9%). Лабораторна схожість насіння також була вищою при однофазному збиранні (98,7–99,2%) порівняно з двофазним (96,3–98,1%). Сорт 'Ассоль' показав найвищу схожість, особливо при однофазному збиранні.

Висновки. Однофазний спосіб збирання є більш ефективним для отримання високої врожайності, чистоти та схожості насіння квасолі в умовах Лісостепу України. Сорт 'Ассоль' є найбільш продуктивним та придатним для однофазного збирання. Сорт 'Панна' показав найнижчу продуктивність, незалежно від способу збирання. Тому для отримання максимальної врожайності та якості насіння квасолі рекомендується використовувати однофазний спосіб збирання, особливо для сорту 'Ассоль'. Також при вирощуванні сорту 'Панна' необхідно приділяти особливу увагу агротехнічним заходам для підвищення насінневої продуктивності.

УДК 633.11/.14«324»

Рожко Д. Є., здобувач вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія»

Свищунова І. В., кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва
Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: irinasv@ukr.net

ПРОДУКТИВНІСТЬ ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ВИРОЩУВАННЯ

Стабільне та ефективне функціонування підприємств, що спеціалізуються на виробництві продукції тваринництва, залежить від якісно організованого кормовиробництва. Це обумовлено тим, що саме корми є основним фактором реалізації генетичного потенціалу продуктивності сільськогосподарських тварин і птиці, а також істотно впливають на структуру собівартості готової продукції. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває впровадження у виробництво нових культур, які не лише здатні успішно конкурувати з традиційними, але й переважають їх за господарсько цінними характеристиками, стійкістю до змін навколишнього середовища та стабільною врожайністю. Однією з таких перспективних культур є озиме тритикале.

Озимі зернові культури використовують на корм від трубкування до колосіння, адже саме в цей період зелена маса має найвищу поживну цінність. Проте, не лише види, але й сорти значно різняться за темпами росту, розвитку рослин і строками їх оптимального збирання, що є ключовим при формуванні зеленого конвеєра. Крім того, на продукційні процеси істотно впливає й строк сівби. Зважаючи на це, метою проведених досліджень було визначення впливу календарних строків сівби та біологічних особливостей сортів озимого тритикале на динаміку росту, розвиток та продуктивність посівів.

Дослідження проводилися в умовах господарства «Grano Group» Чернігівської області на дерново-підзолистих ґрунтах. У дослідках вивчали озимі культури: жито сорту 'Древлянське' (контроль) та сорти тритикале 'АД 44', 'АДМ 9', 'Поліський 29' і 'Поліський 7'. Культури висівали у три різні строки – 5, 15 і 25 вересня, з нормою висіви 5,5 млн схожих насінин на гектар. Варіанти розміщували за систематичною схемою з чотирикрратною повторністю. Попередником була кукурудза на силос. Технологія вирощування відповідала загальноприйнятим нормам для регіону. Погодні умови в період досліджень були сприятливими для росту і розвитку озимих культур.

Встановлено, що після відновлення весняної вегетації швидші темпи росту були в сортів тритикале 'АД 44' і 'АДМ 9', що дозволяє використовувати їх як ранньовесняне джерело зеленої маси після жита. Максимальні показники врожайності у фазі трубкування було отримано за сівби 15 вересня: тритикале – від 9,2 до 10,19 т/га залежно від сорту, жито – 15,06 т/га. У фазі колосіння всі сорти тритикале досягли найвищих урожаїв за тієї ж дати сівби – 35,43–40,03 т/га. Найбільш адаптованими до зміни строків сівби та стабільно врожайними виявилися сорти 'АДМ 9' і 'Поліський 29', які при сівбі 15–25 вересня формували вищу врожайність, ніж жито. Найнижчі показники врожайності в усіх строках сівби мав сорт 'Поліський 7' – 24,40–35,43 т/га.